Kommittémotion V341

SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:2174

av Caroline Täljeblad m.fl. (V)

Nationella minoriteter och minoritetsspråk

Innehållsförteckning

Förslag till riksdagsbeslut 2

Återupprätta och stärk minoritetspolitiken 3

- Starkare grundlagsskydd för nationella minoriteter 4
- Språk som diskrimineringsgrund 5
- Ett nytt handlingsprogram för de nationella minoritetsspråken 6
- Informationscentrum för samtliga nationella minoriteter 7
- Tillsyn och uppföljning av minoritetspolitiken 7
- Utbildning på nationella minoritetsspråk 9
  - Särskilt om tornedalingar, kväner och lantalaiset 10
  - Särskilt om romer och resande 12
  - Särskilt om sverigefinnar 14
  - Särskilt om judar 14
  - Särskilt om urfolket samer 15

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över frågan om ett starkare grundlagsskydd för de nationella minoriteterna (sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar) och urfolket samer samt minoritetsspråken (samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch) och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över om språk ska införas som en diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen och tillkännager detta för regeringen.
3. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör ta fram ett nytt handlingsprogram för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken och tillkännager detta för regeringen.
4. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta informationscentrum om de nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar och tillkännager detta för regeringen.
5. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör återkomma med förslag om ett fungerande nationellt tillsynsansvar och stärkt rättsskydd för de nationella minoriteterna och tillkännager detta för regeringen.
6. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder i syfte att stärka hela utbildningssystemet för nationella minoritetsspråk och tillkännager detta för regeringen.
7. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder i syfte att genomföra förslagen i utredningen SOU 2023:68, Som om vi aldrig funnits – exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset och tillkännager detta för regeringen.
8. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över om den nationella minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset ska få status som urfolk och tillkännager detta för regeringen.
9. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta en oberoende sanningskommission om relationen mellan svenska staten och romer samt resande och tillkännager detta för regeringen.
10. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta ett nationellt center för romska frågor och tillkännager detta för regeringen.

11. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheten att inrätta förvaltningsområden för romani chib och tillkännager detta för regeringen.
12. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör inrätta en oberoende sanningskommission om relationen mellan svenska staten och den nationella minoriteten sverigefinnar och tillkännager detta för regeringen.
13. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheten inrätta förvaltningsområden för jiddisch och tillkännager detta för regeringen.
14. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att regeringen bör vidta åtgärder för att genomföra förslagen i utredningen SOU 2026:58, Markerna berättar och minns - Konsekvenser för samer av svensk politik och tillkännager detta för regeringen.

Återupprätta och stärk minoritetspolitiken

Vänsterpartiet har under lång tid drivit frågor i syfte att stärka de nationella minoriteternas rättigheter, inflytande och livsvillkor. Förtryck av nationella minoriteter och en politik för tvångsassimilering är en beklagansvärd och ännu på många sätt obearbetad del av Sveriges mörka historia som lever kvar och har konsekvenser även i vår tid. Människor har både osynliggjorts och kartlagts på diskriminerande sätt, enbart för att de tillhört en minoritet. Den tidigare assimileringspolitiken medförde att människor var tvungna att förneka sitt ursprung och sluta tala sitt språk för att inte bli uteslutna från majoritetssamhället. Trots att Sverige ratificerat olika internationella avtal och därmed förbundit sig att skydda och stärka de nationella minoriteternas rättigheter till identitet, språk, kulturarv och religion, så är det tydligt att det återstår mycket att göra. Fortfarande förekommer diskriminering, rasism och hatbrott mot människor som tillhör de nationella minoriteterna. Av denna anledning måste vi ständigt fortsätta att förbättra och utveckla rättigheterna för den nationella minoritetsbefolkningen.

De nationella minoriteterna är samer, som också är ett urfolk, sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar. De språk som omfattas är samiska (alla former), finska, meänkieli, romani chib (alla varieteter) och jiddisch. Med tornedalingar avser vi även kväner och lantalaiset. Minoritetspolitiken är sedan 2000 ett eget politikområde (prop. 1998/99:143). Den nationella minoritetspolitiken inrättades som en följd av att Sverige

ratificerade två Europarådskonventioner: minoritetsspråkskonventionen och ramkonventionen om skydd för nationella minoriteter. Europarådet granskar regelbundet hur de länder som ratificerat konventionerna lever upp till sina åtaganden.

Vi är väldigt kritiska till de stora nedskärningar som Tidöregeringen gjort under förra mandatperioden. Minoritets- och urfolkspolitiken behöver nu återupprättas och förstärkas. Vi anser att de tidigare tidsbegränsade och tillfälliga satsningarna bör permanentas. Vi vill se långsiktigare stöd och mer verksamhetsstöd i stället för kortsiktiga projekt. Vi anser även att man behöver skapa enklare former för redovisning så att inte alltför mycket av ideellas krafter går till administration. Vi delar den bedömning som Riksrevisionen har gjort om att statens resurser kan användas mer effektivt och bättre om man fördelar medel för en längre tid i stället för som korta och tillfälliga satsningar. Det är djupt olyckligt att staten på detta sätt bidragit till att arbetet för att stärka minoritetspolitiken tappat fart. 2022–2032 infaller FN:s språkdecennium, vilket gör det ännu mer angeläget att lyfta situationen för minoritetsspråken.

Vi har på olika sätt kritiserat de brister som finns och lyft frågorna, inte minst genom motioner i riksdagen där vi krävt att de nationella minoriteterna ska få ett starkare grundlagsskydd, att språk ska räknas som en diskrimineringsgrund samt att inkludering, inflytandet och självbestämmandet ska stärkas. Vi har även avsatt väsentligt mer resurser i våra budgetmotioner än vad Tidöregeringen gjort. Mer om våra förslag finns att läsa i t.ex. motion 2025/26:2787, *En politik för urfolket samer* och motion 2025/26:2786, *En politik för de nationella minoriteterna och minoritetsspråken*.

Starkare grundlagsskydd för nationella minoriteter

Sedan 2010 finns det ett grundlagsskydd i regeringsformen (RF 1 kap 2 § st 6) där det framgår att det samiska folkets och etniska, språkliga och religiösa minoriteters möjligheter att behålla och utveckla ett eget kultur- och samfundsliv ska främjas. Vänsterpartiet hade länge drivit frågan om ett grundlagsskydd för de nationella minoriteterna (mot. 2006/07:K350) och vi stod bakom regeringens förslag (prop. 2009/10:80). Några av de remissinstanser som yttrade sig om förslaget ansåg dock att inte bara samer utan även övriga nationella minoriteter borde omnämnas i 1 kap. 2 § RF. Vidare föreslog ett par remissinstanser att språk borde läggas till bland det som minoriteterna ska ha möjlighet att behålla och utveckla. Sametinget framförde att förslaget var missvisande eftersom minoriteter inte har samma rättigheter som urfolk och föreslog att det i ett nytt stycke skulle slås fast att samerna är ett urfolk. Några

remissinstanser framförde även att det inte är tillfredsställande att samer har en svagare ställning i Sveriges grundlag än i grannländerna Norge och Finland. Vänsterpartiet instämmer i remissinstansernas kritik.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över frågan om ett starkare grundlagsskydd för de nationella minoriteterna (sverigefinnar, tornedalingar, romer och judar) och urfolket samer samt minoritetsspråken (samiska, finska, meänkieli, romani chib och jiddisch). Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Språk som diskrimineringsgrund

Den svenska diskrimineringslagen innehåller sju olika diskrimineringsgrunder: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning och ålder. I den proposition (prop. 2007/08:95) som låg till grund för diskrimineringslagen öppnade regeringen upp för att antalet diskrimineringsgrunder kan komma att utökas på sikt. Dock ansåg regeringen att den lämpligaste lösningen i det dåvarande läget var att diskrimineringslagstiftningen skulle utgå från de diskrimineringsgrunder som Diskrimineringskommittén arbetat med. Det fanns inte tillräckligt underlag för att bedöma om det var lämpligt att införa fler grunder eller en öppen lista, dvs. ett generellt förbud mot all diskriminering, inte bara diskriminering på de grunder som särskilt anges.

I de senaste granskningsrundorna har Europarådets rådgivande kommitté kritiserat Sverige för att inte ha språk som diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen. Det har bl.a. förekommit att barn förbjudits att prata sitt minoritetsspråk i skolan. Tidöregeringen skriver i Sveriges sjätte rapport till Europarådet (2026) att det inte finns några planer på att utöka antalet diskrimineringsgrunder och att språkrelaterad diskriminering redan kan omfattas av diskrimineringsgrunden etnisk tillhörighet. Vänsterpartiet anser inte att skyddet mot att bli diskriminerad p.g.a. sitt språk är tillräckligt starkt. Det räcker inte med att skyddet mot diskriminering p.g.a. etnisk tillhörighet kan omfatta språk. Diskrimineringsförbudet i Europakonventionen innehåller förvisso en öppen lista med diskrimineringsgrunder som även gäller som svensk rätt. Ändå är det känt att det förekommer diskriminering just p.g.a. språk. Sverigefinländarnas delegation hänvisar t.ex. i sin skuggrapport till Europarådet (2022) till fall där personer har förbjudits att prata finska på arbetsplatsen eller i skolan, och även samiskt språkcentrum har uppmärksammat liknande fall. Även MUCF och

Sametinget skriver i sin senaste rapport att regeringen bör utreda hur språk kan införas som en självständig diskrimineringsgrund. De konstaterar att rekommendationen även har lämnats av bland annat Europarådets ministerkommitté, Europarådets rådgivande kommitté för ramkonventionen, Diskrimineringsombudsmannen (DO) och Institutet för språk och folkminnen (Isof).[1]

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över om språk ska införas som en diskrimineringsgrund i diskrimineringslagen. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ett nytt handlingsprogram för de nationella minoritetsspråken

Riksrevisionen har i sin senaste granskning konstaterat att statens arbete med att skydda och främja de nationella minoritetsspråken brister på flera områden.[2] Riksrevisionens övergripande slutsats är att statens insatser inte är tillräckliga för att nå målet om att hålla de nationella minoritetsspråken levande. Dessutom kan staten använda sina resurser mer effektivt, bland annat genom att fördela resurserna över längre tid i stället för i korta satsningar. Riksrevisionen bedömer även att det behövs bättre samordning av undervisning i minoritetsspråken, tydligare information om vägarna till lärarutbildning och att information och stöd på området behöver samlas på ett mer lättillgängligt sätt. Regeringens handlingsprogram för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken gällde under åren 2022–2024 och har därefter inte ersatts med något nytt program även om vissa insatser har permanentats eller förlängts.

Sedan 2022 driver Institutet för språk och folkminnen (Isof) språkcentrum för de nationella minoritetsspråken finska, jiddisch, meänkieli och romska. Samiskt språkcentrum etablerades 2010 och är en del av Sametingets språkavdelning. Det långsiktiga målet med de nationella språkcentrumen är att öka användningen av språken både på individnivå och i samhället i stort samt att främja en fungerande överföring av de nationella minoriteternas språk och kultur till nästa generation. Enligt Vänsterpartiet är det positivt att Isof:s ansvar för språkcentrum för finska, jiddisch, meänkieli och romani chib finns inskrivet i myndighetens instruktion sedan januari 2026. Syftet är att ge verksamheten större stabilitet och möjliggöra långsiktig planering. Vänsterpartiet har drivit på för en permanentning av språkcentrum. Riksrevisionen konstaterar i sin

[1] MUCF och Sametinget. Nationella minoriteter och minoritetsspråk. Minoritetspolitikens utveckling 2025 (2026).
[2] Riksrevisionen, Granskningsrapport Nationella minoritetsspråk – kortsiktiga och otillräckliga statliga insatser (RiR 2025:16).

granskning att handlingsprogrammet för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken har lett till att det skapats en infrastruktur för språkens revitalisering. Det krävs dock fortsatta och långsiktiga satsningar för att nå hållbara resultat. Det finns därför behov av ett nytt handlingsprogram för de nationella minoritetsspråken.

Regeringen bör ta fram ett nytt handlingsprogram för bevarande och främjande av de nationella minoritetsspråken. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Informationscentrum för samtliga nationella minoriteter

Sametinget har sedan 2005 ett nationellt ansvar att via Samiskt informationscentrum (SIC) informera om samer och samisk kultur. Informationscentrumets uppdrag är att öka människors kunskaper om samer och samisk kultur. I uppdraget ingår bl.a. att svara på frågor och initiera och medverka vid arrangemang och kampanjer. Syftet är att öka tillgången på information, göra den lättillgänglig och på alla sätt främja kunskapen om det samiska i samhället. Informationscentrumet ska även ta initiativ till samverkan mellan olika aktörer som arbetar med information om samer. En annan viktig uppgift är att bilda nätverk mellan olika informationskanaler och aktörer för att berika varandra och göra det lättare att hitta svar på frågor om samerna.

I Malmö finns Romskt informations- och kunskapscenter (RIKC) som är ett kommunalt initiativ. Centret erbjuder bl.a. råd och stöd till Malmöbor på romani chib genom sitt medborgarkontor och som resurspersoner inom individärenden. RIKC utvecklar även samarbetsformer för att öka kunskapen kring minoritetslagstiftning, romsksvensk historia och romska livsvillkor i dag. En liknande verksamhet, Romano Center, finns i Göteborgs Stad. Vänsterpartiet anser att liknande informationscentrum bör finnas för samtliga nationella minoriteter.

Regeringen bör inrätta informationscentrum om de nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Tillsyn och uppföljning av minoritetspolitiken

Minoritetspolitiken omfattar många statliga, regionala och kommunala aktörer, vilket gör området svårt att samordna och följa upp. Detta konstaterades redan i utredningen *Högre växel i minoritetspolitiken* (SOU 2020:27). Redan 2022 visade Lennart Rhodin i sin rapport att endast ett fåtal kommuner och regioner lever upp till lagens krav på ett

grundskydd för minoritetsbefolkningen.[3] Fram till 2025 hade Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget det nationella uppföljningsansvaret, men regeringen beslutade därefter att föra över ansvaret för de nationella minoriteterna judar, romer, sverigefinnar och tornedalingar samt språken till Myndigheten för ungdoms- och civilsamhällesfrågor (MUCF) från den 1 januari 2026.

Flytten kritiserades av flera nationella minoritetsorganisationer. Kritiken handlade om risken för att den specialistkunskap som byggts upp hos länsstyrelsen går förlorad, att minoritetspolitiken får lägre prioritet inom MUCF:s bredare verksamhet och att uppföljningen av minoriteternas rättigheter försvagas. Även Vänsterpartiet ser en risk för att arbetet tappar fart under omställningen.

Samtidigt visar tidigare uppföljning att kommuner och regioner visserligen har stärkt sitt arbete med nationella minoriteters rättigheter, men att resultaten fortfarande är ojämna och att betydande brister kvarstår, särskilt utanför förvaltningsområdena. Kommuner och myndigheter uppgett att de arbetar med minoritetsfrågorna, upplever de berörda minoriteterna fortfarande begränsade möjligheter till inflytande och svårigheter att få sina rättigheter tillgodosedda i praktiken. För att Sverige ska kunna leva upp till sina nationella och internationella åtaganden krävs därför långsiktiga och kraftfulla insatser.[4]

Vänsterpartiet anser att det inte räcker med att flytta ansvaret mellan myndigheter. Det behövs också en starkare och tydligare nationell tillsynsfunktion. Både Europarådet och företrädare för de nationella minoriteterna har lyft fram att den som får sina rättigheter åsidosatta i dag saknar en tydlig instans att vända sig till. Institutet för mänskliga rättigheter har inte något tillsynsansvar enligt minoritetslagen och kan inte heller pröva enskildas anmälningar.

Kommunerna kan i dag bryta mot lagen utan några konsekvenser bl.a. eftersom tillsynsansvaret inte fungerar och några sanktioner inte existerar. MUCF och Sametinget har föreslagit att det ska inrättas en statlig fond som kan ge ekonomiskt stöd till privatpersoner och organisationer för att driva rättsprocesser som rör nationella minoriteters rättigheter. Syftet är att göra det möjligt att pröva fall där kommuner eller andra offentliga aktörer inte följer lagen om nationella minoriteter och minoritetsspråk. Förslaget bygger på en tidigare rekommendation från Diskrimineringsombudsmannen

[3] Lennart Rhodin. Minoritetspolitiskt bokslut 2022 – hur har Sverige lyckats ta hand om sina nationella minoriteter? 2022.
[4] Länsstyrelsen i Stockholms län och Sametinget. Nationella minoriteter och minoritetsspråk. Minoritetspolitikens utveckling år 2024 (2025).

(DO) och syftar till att stärka de nationella minoriteternas möjligheter att utkräva sina rättigheter i domstol.[5] Vänsterpartiet delar bedömningen att minoritetslagens rättigheter måste kunna utkrävas i praktiken.

Regeringen bör återkomma med förslag om ett fungerande nationellt tillsynsansvar och stärkt rättsskydd för de nationella minoriteterna. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Utbildning på nationella minoritetsspråk

Vänsterpartiet har länge arbetat för att stärka rätten till utbildning i de nationella minoritetsspråken. Goda kunskaper i modersmålet är en viktig utgångspunkt för all inlärning. Flerspråkighet bör möjliggöras tidigt i åldrarna eftersom det har betydelse för såväl den personliga identiteten som den intellektuella och emotionella utvecklingen. Lärande är starkt förknippat med modersmålet. Ämnet har därför det viktiga uppdraget att stödja eleverna i deras kunskapsutveckling. Samtliga nationella minoritetsspråk i Sverige befinner sig i en språkbytesprocess, vilket innebär att det för varje generationsskifte är allt färre som talar språken. Att barn och unga får utbildning i och på de nationella minoritetsspråken är därför centralt för att vända språkbytesprocessen. Vi vill stärka rätten till tvåspråkig undervisning i nationella minoritetsspråk genom tydligare lagstiftning, större statligt ansvar och långsiktig finansiering. För att undervisningen ska bli långsiktigt hållbar har vi bl.a. föreslagit förbättrad modersmålsundervisning, stärkt lärarutbildning i minoritetsspråk, en sammanhängande utbildningskedja från förskola till högre utbildning och nationella stödstrukturer, t.ex. språkcentrum och en satsning på läromedel i nationella minoritetsspråk (se t.ex. mot. 2025/26:2786).

MUCF och Sametinget har i sin senaste uppföljning lyft en rad nya och tidigare rekommendationer till regeringen i syfte att stärka tillgången till utbildning på nationella minoritetsspråk.[6] MUCF och Sametinget bedömer bl.a. att dagens modersmålsundervisning i nationella minoritetsspråk är otillräcklig och bör ges inom skolans ordinarie timplan med garanterad undervisningstid. Myndigheterna lyfter också lärarbristen som ett allvarligt hot mot språkens fortlevnad och efterlyser långsiktiga

[5] MUCF och Sametinget. Nationella minoriteter och minoritetsspråk. Minoritetspolitikens utveckling 2025 (2026).
[6] MUCF och Sametinget. Nationella minoriteter och minoritetsspråk. Minoritetspolitikens utveckling 2025 (2026).

satsningar på utbildning, forskning och lärarförsörjning. Därutöver föreslås stärkt tillsyn genom Skolinspektionen och bättre uppföljning genom Skolverket.

Vänsterpartiet konstaterar att det krävs en rad förändringar för att säkra fortlevnaden av de nationella minoritetsspråken.

Regeringen bör därför vidta åtgärder i syfte att stärka hela utbildningssystemet för nationella minoritetsspråk. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Särskilt om tornedalingar, kväner och lantalaiset

Sanningskommissionen för tornedalingar, kväner och lantalaiset

Sannings- och försoningskommissionen som utrett övergrepp på och kränkningar av tornedalingar, kväner och lantalaiset är den meänkielitalande minoritetens första sammanställda historieskrivning.[7] Kommissionen har visat att tornedalingar, kväner och lantalaiset har en lång historia i norra Sverige, med ett eget språk, en egen kultur och starka historiska band till marken och traditionella näringar. Kommissionen konstaterar samtidigt att statens och kyrkans assimileringspolitik orsakat omfattande skador genom att språk och kultur skambelagts, gemenskapen försvagats och möjligheterna att utöva traditionella näringar och hävda markrättigheter begränsats. Försoning kräver ett tydligt erkännande av de historiska övergreppen, och insatser för att reparera de skador som uppstått. Regeringen erkände i oktober 2025 statens ansvar för kränkningarna, men detta kan, enligt MUCF, inte jämställas med en officiell ursäkt. Försoningsprocessen får inte stanna vid kunskapsspridning och ekonomiska stödinsatser. Regeringen måste också ta ansvar för att genomföra kommissionens rekommendationer och säkerställa att processen leder till verklig upprättelse och långsiktig försoning. För att stödja och följa upp arbetet föreslår MUCF att regeringen ska tillsätta en oberoende mekanism i enlighet med rekommendationen från FN:s specialrapportör för sanning, rättvisa, gottgörelse och säkerställandet av icke-upprepning.[8]

Vänsterpartiet anser att staten bör ge en officiell ursäkt till tornedalingar, kväner och lantalaiset för den assimileringspolitik som bedrevs under 1800- och 1900-talen. En sådan ursäkt måste utformas i nära dialog med minoriteten samt följas av konkreta åtgärder i syfte att genomföra sannings- och försoningskommissionens förslag.

---

[7] Som om vi aldrig funnits – exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset. SOU 2023:68.

[8] MUCF och Sametinget. Nationella minoriteter och minoritetsspråk. Minoritetspolitikens utveckling 2025 (2026).

Regeringen bör vidta åtgärder i syfte att genomföra förslagen i utredningen SOU 2023:68, *Som om vi aldrig funnits – exkludering och assimilering av tornedalingar, kväner och lantalaiset*. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Urfolksstatus för tornedalingar, kväner och lantalaiset

Tornedalingar, kväner och lantalaiset skiljer sig från den svenska majoritetsbefolkningen genom språket, kulturen och en tydlig geografisk förankring historiskt såväl som i nutid. Den nationella minoriteten har en egen matkultur och byggnadsstil, egna traditioner och en stark vilja att fortsätta leva enligt dessa och sprida den egna särarten och identiteten till kommande generationer. Dokumentation som t.ex. skattelängder, jordeböcker, och domböcker styrker minoritetens mycket tidiga existens och markanvändning i norra Sverige. Forskningen om minoriteten har dessvärre varit nästintill obefintlig. Minoriteten har sedan lång tid tillbaka bedrivit jakt och fiske och även historiskt ägnat sig åt renskötsel. Arkeologiska fornlämningar som talar för en mycket tidig jordbrukarkultur har upptäckts men inte utretts vidare. Det meänkieli-talande området har ett välbevarat kulturarv och ett rikt kulturliv. Minoriteten arbetar aktivt för att utveckla användningen av meänkieli genom språkundervisning och språkforskning samt genom litteratur, scenkonst och musik.

Svenska Tornedalingars Riksförbund (STR-T) har vid två tillfällen, senast 2023, lämnat in en begäran till regeringen om att tornedalingar, kväner och lantalaiset ska få urfolksstatus. Regeringen har ännu inte tagit ställning i frågan. Sanningskommissionen rekommenderar bl.a. att regeringen i nära samråd med minoriteten ska tillsätta en utredning i syfte att utreda minoritetens status som urfolk. Vänsterpartiet anser att frågan om urfolksstatus måste utredas för att en försoningsprocess överhuvudtaget ska kunna fortföljas och leda till positiva resultat.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över om den nationella minoriteten tornedalingar, kväner och lantalaiset ska få status som urfolk. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Särskilt om romer och resande

Tillsätt sanningskommission för romer och resande

Trots att statens övergrepp mot romer och resande har dokumenterats, inte minst genom regeringens vitbok Den mörka och okända historien [9] har någon oberoende sanningskommission ännu inte tillsatts. Samtidigt konstaterade regeringen själv att vitboken inte ger en fullständig bild av övergreppen eller deras konsekvenser. Kommissionen mot antiziganism framhöll i sitt slutbetänkande att arbetet för romers rättigheter har präglats av bristande kontinuitet och otillräcklig romsk delaktighet. Kommissionen betonade också betydelsen av upprättelse och ansvarsutkrävande för att förhindra att historiska kränkningar upprepas.[10] Även Romers och resandes historia i Norden (RORHIN) har förespråkat en oberoende sanningskommission som kan bidra till upprättelse och stärkt förtroende för samhällets institutioner.

Vänsterpartiet anser att en sanningskommission bör tillsättas för att kartlägga statens övergrepp mot romer och resande, synliggöra deras erfarenheter och lämna förslag på åtgärder för upprättelse, försoning och stärkt rättighetsarbete. Kommissionen bör även kunna utgöra grund för en offentlig ursäkt samt föreslå åtgärder som minnesmärken, minnesdagar och andra former av erkännande av den historiska antiziganismen. En sådan process är nödvändig för att skapa förtroende, erkänna det historiska traumat och lägga grunden för en mer rättighetsbaserad politik för romer och resande.

Regeringen bör inrätta en oberoende sanningskommission om relationen mellan svenska staten och romer samt resande. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Ett nationellt center för romska frågor

Kommissionen mot antiziganism (SOU 2016:44) har föreslagit att regeringen bör inrätta ett nationellt center för romska frågor. En efterföljande utredning (Ds 2019:15) föreslog att en ny Myndighet för romska frågor ska bildas för att stärka romers egenmakt och inflytande, utveckla det romska civilsamhället, motverka antiziganism och diskriminering samt samla, sprida och bevara kunskap om romers språk, kultur och historia. Myndigheten föreslås också skapa forum för dialog mellan romska organisationer och andra företrädare för minoriteten.

[9] Den mörka och okända historien – Vitbok om övergrepp och kränkningar av romer under 1900-talet. Ds 2014:8.
[10] Kommissionen mot antiziganism, Kraftsamling mot antiziganism (SOU 2016:44)

Vänsterpartiet anser att det vore värdefullt att samla arbetet med romska frågor vid ett nationellt center eller en myndighet. Detta skulle kunna bidra till att regeringens strategi för romsk inkludering får avsedd effekt. Vi har tidigare avsatt medel för att starta upp ett nationellt center (mot. 2025/26:3158 utg.omr. 1).

Regeringen bör inrätta ett nationellt center för romska frågor. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Inrätta förvaltningsområde för romani chib

Regeringens strategi för romsk inkludering syftar till att romer ska ha samma livschanser som övriga befolkningen. Uppföljningar visar dock att arbetet präglas av bristande resurser, kortsiktighet och otydlig styrning. Länsstyrelsen i Stockholm, som tidigare ansvarade för samordningen, hade begränsade resurser och har lyft fram att förutsättningarna inte motsvarat de mål som satts upp.

MUCF:s rapport för 2025 konstaterar att romer fortfarande möter omfattande diskriminering och antiziganism, att deltagandet i undervisning i romani chib är lågt och att romska organisationers möjligheter till inflytande har försvagats genom minskade resurser, samtidigt som mer kraftfulla åtgärder för faktisk romsk inkludering efterfrågas.[11]

Vänsterpartiet anser att det är olyckligt att regeringens neddragningar av de särskilda medlen för romsk inkludering har försvagat arbetet ytterligare. Därför har vi motsatt oss både minskade anslag och avskaffandet av det särskilda stödet till den nationella minoriteten romer. Vi menar att det behövs ökade resurser och ett mer långsiktigt arbete för att motverka den fortsatt utbredda diskrimineringen av romer och resande. För att stärka romsk inkludering och ge arbetet större långsiktighet vill Vänsterpartiet utreda förvaltningsområden för romani chib, exempelvis i Stockholm, Göteborg och Malmö. Ett sådant system skulle kunna bidra till ökad stabilitet, kontinuitet och bättre möjligheter att bevara och utveckla minoritetsspråket.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheten att inrätta förvaltningsområden för romani chib. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

[11] MUCF och Sametinget. Nationella minoriteter och minoritetsspråk. Minoritetspolitikens utveckling 2025 (2026).

Särskilt om sverigefinnar

Tillsätt sanningskommission för sverigefinnarna

Finsktalande har funnits i Sverige sedan medeltiden. Under århundraden delade Sverige och Finland en gemensam historia, och från 1500-talet bosatte sig skogsfinnar från Savolax i bland annat Norrland, Bergslagen och Värmland. I dag uppskattas omkring 700 000 personer i Sverige ha finsk bakgrund, varav 200 000–250 000 talar finska. Sverigefinnarna är en av Sveriges nationella minoriteter och har, liksom övriga minoriteter, utsatts för diskriminering och oförrätter.

Sverigefinländarnas delegation är den sverigefinska minoritetens paraplyorganisation. Genom nationellt, regionalt och lokalt arbete verkar organisationen för att stärka det finska språkets ställning samt värna sverigefinnarnas och de nationella minoriteternas rättigheter i Sverige. Sverigefinländarnas delegation har uppmanat den svenska staten att erkänna de övergrepp och den assimilering som den sverigefinska minoriteten har utsatts för genom en sanningskommission. I samband med det ansökte organisationen om pengar till en förstudie. I mars 2025 avslog regeringen Sverigefinländarnas ansökan om 300 000 kronor. Anledningen ska vara att regeringen vill utvärdera de pågående sannings- och försoningskommissionerna först.[12] Enligt Vänsterpartiet är det en märklig motivering. Alla minoritetsgrupper har rätt att få upprättelse och ett erkännande från staten oavsett vad en utvärdering av de pågående processerna kommer fram till.

Regeringen bör inrätta en oberoende sanningskommission om relationen mellan svenska staten och den nationella minoriteten sverigefinnar. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Särskilt om judar

Inrätta förvaltningsområde för jiddisch

Den judiska närvaron i Sverige sträcker sig tillbaka till slutet av 1600-talet, men fram till slutet av 1700-talet tvingades judar konvertera till kristendomen för att få bosätta sig i landet. Successivt avskaffades olika begränsningar, och först under slutet av 1800-talet fick judar i stort sett samma medborgerliga rättigheter som andra svenskar. Judisk invandring har främst skett i samband med förföljelser i Europa, inte minst från Östeuropa under 1800-talet och från Nazityskland före och under andra världskriget.

[12] https://www.minoritet.se/8945

Sedan år 2000 är judar en av Sveriges fem nationella minoriteter och jiddisch ett erkänt nationellt minoritetsspråk. I dag beräknas omkring 20 000 personer i Sverige identifiera sig som judar, främst i Stockholm, Göteborg och Malmö. Jiddisch har stor betydelse som kulturarvsspråk och intresset för språket har ökat, särskilt bland yngre generationer.

Trots sin långa historia i Sverige har den judiska minoriteten länge varit osynliggjord inom minoritetspolitiken. Utredningen Ett starkt judiskt liv för framtida generationer (SOU 2024:3) pekade ut antisemitism samt bristande trygghet kring judiska institutioner som de största hindren för ett levande judiskt liv. Hat och hot begränsar många judars möjligheter att öppet leva enligt sin identitet och försvårar för judiska organisationer och kulturverksamheter.

Regeringen beslutade 2025 om en nationell strategi för att stärka judiskt liv och motverka antisemitism under perioden 2025–2034. Vänsterpartiet välkomnar strategin men anser att den behöver följas av tillräckliga resurser och konkreta åtgärder, exempelvis en översyn av möjligheten att införa förvaltningsområden för jiddisch.

Regeringen bör tillsätta en utredning i syfte att se över möjligheten att inrätta förvaltningsområden för jiddisch. Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Särskilt om urfolket samer

Renmarkskommittén

Vänsterpartiet anser att samernas rättigheter som urfolk måste stärkas och att staten behöver ta ett betydligt större ansvar för att lösa de långvariga konflikter som rör mark, jakt, fiske och renskötsel. Därför beklagar vi att regeringen i november 2024 valde att avveckla Renmarkskommittén, som hade tillsatts för att ta fram en ny renskötsellag i enlighet med Girjasdomen, Sveriges folkrättsliga åtaganden och de direktiv som beslutats av den tidigare regeringen. Kommitténs delbetänkande, *Jakt och fiske i renbetesland* (SOU 2023:46), byggde på kompromisser i svåra frågor.

Vi anser att frågor om samebyarnas rätt att upplåta jakt och fiske i första hand ska lösas genom lagstiftning, inte genom långdragna och kostsamma domstolsprocesser. Sedan 2018 har samebyar tvingats driva ett stort antal rättsprocesser mot staten, vilket riskerar att öka konflikter och polarisering. Lagstiftningen behöver anpassas till rättsläget efter Girjasdomen och samtidigt skapa förutsättningar för lösningar som tar hänsyn till både samiska rättigheter och lokala intressen.

För Vänsterpartiet är det centralt att minska motsättningarna både inom det samiska samhället och mellan samiska intressen och andra markanvändningsintressen. Rennäringen är en grundläggande förutsättning för samisk kultur och ett riksintresse, men har ofta fått stå tillbaka för andra intressen. Därför anser vi att tillämpningen av riksintressebegreppet bör ses över när olika samhällsintressen ställs mot varandra.

Frågan om samers rättigheter som urfolk har varit föremål för ett stort antal utredningar de senaste 40 åren. Diskrimineringsombudsmannen skriver i sitt remissvar på delbetänkandet SOU 2023:46 att det inte går att bortse från att den svenska staten på detta sätt har skjutit ”samefrågan” framför sig och överlåtit åt domstolar och lokalsamhället att lösa problem som statens brist på politiskt ansvarstagande skapat. Vi delar också Diskrimineringsombudsmannens bedömning att staten under lång tid i praktiken lämnat över ansvaret för att lösa konflikterna till domstolar, kommuner och enskilda. Detta har bidragit till fortsatt diskriminering och osäkerhet. Regeringen måste därför ta ett tydligare ansvar för att nå hållbara lösningar.

Vänsterpartiet välkomnade att regeringen 2021 tillsatte Sanningskommissionen för det samiska folket efter initiativ från Sametinget och ett långvarigt politiskt arbete, där vi varit drivande (se t.ex. mot. 2017/18:2967). Kommissionen fick i uppdrag att granska den historiska politik som förts mot samerna, synliggöra dess konsekvenser och lämna förslag för upprättelse och framtida förändringar. Samtidigt menar vi att en verklig försoningsprocess förutsätter att de grundläggande frågorna om samernas rätt till mark, jakt och fiske får en rättssäker och långsiktigt hållbar lösning.

Samernas sanningskommission

I september 2026 presenterade sanningskommissionen för det samiska folket sin slutrapport.[13] Kommissionen konstaterar att staten, och i vissa delar även Svenska kyrkan, under lång tid bedrivit en politik som kränkt samernas rättigheter och orsakat omfattande skador för både enskilda samer och det samiska folket som helhet. Genom statliga beslut har samer successivt förlorat kontrollen över mark och vatten, samtidigt som tvångsförflyttningar, naturresursexploatering och förändrade markrättigheter brutit banden till traditionella samiska områden. Kommissionen beskriver också hur rasistiska föreställningar låg till grund för en politik som ledde till segregation, språkförlust, bristfällig utbildning och rasbiologisk forskning. Därutöver skapade statens uppdelning

[13] SOU 2026:58, Markerna berättar och minns. Konsekvenser för samer av svensk politik.

mellan samer med och utan renskötselrätt motsättningar som fortfarande påverkar det samiska samhället.

Kommissionen framhåller att samerna, som Europas enda erkända urfolk, har särskilda rättigheter enligt både svensk lag och internationell rätt, men att dessa rättigheter inte fullt ut har förverkligats i praktiken. Diskriminering, rasism och bristande kunskap om samer bedöms fortfarande vara utbredda problem. För att uppnå upprättelse och försoning lämnar kommissionen 71 förslag. Bland de viktigaste finns att staten ska erkänna de historiska övergreppen och framföra en officiell ursäkt till det samiska folket, stärka samiskt självbestämmande och Sametingets ställning, säkerställa samers inflytande över mark och naturresurser, motverka rasism och diskriminering samt genomföra långsiktiga satsningar på samiska språk, utbildning och kultur. Kommissionen föreslår även att Sverige ska ratificera ILO:s konvention nr 169 om urfolks rättigheter, förbättra vård och socialt stöd med samisk kompetens, återbörda samiska mänskliga kvarlevor från museer samt inrätta ett nationellt kunskapscentrum och en oberoende mekanism för att följa arbetet med försoning och upprättelse.

Enligt kommissionen behöver staten erkänna och stärka samernas rättigheter till mark och vatten som en central del av en försoningsprocess. Kommissionen menar att lagstiftningen bör utvecklas i linje med de principer som slagits fast genom Girjasdomen och internationell urfolksrätt, så att samiska rättigheter inte i första hand behöver fastställas genom kostsamma och långdragna domstolsprocesser. Vidare föreslås ett stärkt samiskt inflytande över jakt, fiske och naturresursförvaltning samt större möjligheter för samer att påverka beslut om exempelvis gruvor, skogsbruk, vindkraft och andra exploateringar som berör traditionella samiska områden. Kommissionen lyfter också behovet av att utreda former för ökat samiskt självbestämmande, samförvaltning eller återlämnande av mark och vatten. Sammantaget innebär förslagen ett större erkännande av samernas historiska och kollektiva rättigheter i Sápmi.

Vänsterpartiet är positiva till att sanningskommissionen för det samiska folket lyfter behovet av att stärka samernas rättigheter till mark och vatten, öka det samiska inflytandet över naturresurser och minska beroendet av kostsamma domstolsprocesser för att få rättigheter erkända. Detta är frågor som Vänsterpartiet har drivit under lång tid (se t.ex. motion 2025/26:2787, *En politik för urfolket samer*). Vi vill stärka det samiska självbestämmandet, öka samernas inflytande över mark- och vattenfrågor och säkerställa att samernas rättigheter som urfolk får ett tydligare genomslag i lagstiftning

och myndighetsutövning. Vi har också länge kritiserat att samebyar och samiska organisationer tvingas föra långdragna rättsprocesser för att få sina rättigheter erkända. Liksom sanningskommissionen anser vi att frågor om mark, jakt och fiske i större utsträckning bör lösas genom politiska beslut och lagstiftning, i stället för genom återkommande domstolstvister. Sverige måste också leva upp till sina internationella åtaganden gentemot samerna som urfolk och stärka skyddet för traditionell samisk markanvändning när den ställs mot olika exploateringsintressen. Vänsterpartiet anser att regeringen måste ta sanningskommissionens förslag på allvar och omgående påbörja ett arbete för att de ska kunna genomföras.

Regeringen bör vidta åtgärder för att genomföra förslagen i utredningen SOU 2026:58, *Markerna berättar och minns*. *Konsekvenser för samer av svensk politik.* Detta bör riksdagen ställa sig bakom och ge regeringen till känna.

Caroline Täljeblad (V)

Hawar Asaiesh (V)

David Höglund Velasquez (V)

Umihana Rasovic (V)

Sandra Sönnergren (V)

Ciczie Weidby (V)